

कोऽरुक् ?

पु रातनकाले कदाचित्
कश्चन पक्षी आकाशमार्गे
डयमानः आसीत् । सः
पुनः पुनः 'कोऽरुक् ?
कोऽरुक् ?' इति वदति स्म ।
(कः नीरोगः भवति ? कः सर्वदा
स्वस्थः भवति ? - इति तस्य
प्रश्नस्य अर्थः ।) तस्य प्रश्नस्य
उत्तरं ज्ञातुम् इच्छुकः सः तदेव
वाक्यं पुनः पुनः उच्चारयन् सर्वत्र
अभ्रमत् । द्वारं द्वारम् आटत् च ।

• (सं) रवीन्द्रनाथगुरुः

परन्तु सः कस्मात् अपि स्वस्य
प्रश्नस्य उत्तरं न प्राप्तवान् । जनाः तस्य प्रश्नं श्रुत्वा
उपहासं कृतवन्तः । कोऽपि तस्य प्रश्नं गम्भीरतया न
श्रुतवान् । उत्तरमपि न उक्तवान् । पक्षी निराशः जातः ।

वैद्यर्षिः वाग्भटः कदाचित् नित्यविधिनिमित्तं नदीतीरं
गतवान् आसीत् । तस्मिन् एव समये प्ररिभ्रम्य श्रान्तः
सः पक्षी तत्रैव आगत्य कस्मिंश्चित् वृक्षे उपाविशत् ।
वाग्भटः तु नित्यविधिं समाप्य तस्य एव वृक्षस्य अधः
उपविश्य सूर्यकिरणसेवनकर्मणि निरतः अभवत् ।

पक्षी तमपि दृष्ट्वा यथापूर्वं - 'कोऽरुक् ? कोऽरुक् ?'
इति प्रश्नम् अपृच्छत् ।

वाग्भटः विदितवेदितव्यः । सः पक्षिभाषामपि जानाति
स्म । पक्षिणः प्रश्नं श्रुतवतः तस्य मुखात् स्वयमेव इत्थम्

उत्तरं निर्गतम् - 'हितभुक्, मितभुक्, ऋतभुक्' इति ।
यस्य अर्थः 'यः हितकरं भोजनं करोति, यः मितं भोजनं
करोति, यः समये भोजनं करोति सः एव नीरोगः भवति'
इति । स्वास्थ्यसूत्रम् एकेनैव वाक्येन तेन एवं वर्णितम्
आसीत् ।

वैद्यर्षेः वाग्भटस्य मुखात् स्वस्य शङ्कायाः समाधानं
प्राप्य सः पक्षी नितरां सन्तुष्टः अभवत् । सः तस्मै
कृतज्ञताम् अर्पयित्वा हर्षोल्लासेन स्वस्थानम् अगच्छत् ।

□□